

بررسی اثر شاخص کسب و کار بر شاخص فلاکت در استان خوزستان

امید احمدی^۱، یوسف الباجی^۲، اشکان بذرافکن^۳

۱- دکتری مدیریت مالی، مدیر کل اداره امور اقتصادی و دارایی خوزستان، omidahmadi9819@gmail.com

۲- دکتری اقتصاد، رئیس گروه اقتصادی اداره امور اقتصادی و دارایی خوزستان، albaji2013@gmail.com

۳- دکتری اقتصاد پولی، کارشناس راهبری اقتصادی اداره امور اقتصادی و دارایی خوزستان، ashkanbazrafkan20@gmail.com

چکیده

بهبود فضای کسب و کار به معنای بهبود فضای تولید و از آن طریق محرک رشد و توسعه اقتصادی است. به طوری که از طریق اصلاح و بهبود فضای کسب و کار، زمینه برای مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد و افزایش سطح تولید و اشتغال و کاهش شاخص فلاکت فراهم می‌گردد. در این پژوهش به بررسی رابطه علیت میان شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت با استفاده از روش علیت تودایاماماتو برای بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۴۰۱ (به صورت فصلی) و همچنین برای اثرگذاری شاخص کسب و کار بر شاخص فلاکت از روش ARDL استفاده شده است. نتایج روش علیت تودایاماماتو نشان داد که شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت یک رابطه دو طرفه با هم دارند و همچنین نتایج روش ARDL نشان داد که اثر شاخص کسب و کار بر شاخص فلاکت، مثبت و معنادار است. اگر شاخص کسب و کار یک واحد افزایش یابد، شاخص فلاکت ۸ درصد افزایش پیدا می‌کند.

کلمات کلیدی: کسب و کار، فلاکت، تودایاماماتو، ARDL

۱- مقدمه

در ادبیات اقتصادی، محیط کسب و کار، مجموعه سازوکارها، ساختارها و روابط و مناسباتی است که بر عملکرد بنگاه‌ها تأثیر می‌گذارد، در حالی که سرمایه‌گذار یا کارآفرین به عنوان یک فعال اقتصادی به تنهایی توانایی اثرگذاری مورد نیاز بر این عوامل و ساختارها را ندارد. این عوامل از دلایل اصلی رکود یا رونق در اقتصاد هر کشوری می‌باشند. چشم‌انداز موجود از محیط کسب و کار در هر کشور، عامل تشویق و ترغیب فعالین اقتصادی یا دلسردی و عقب‌نشینی آنها در ورود به عرضه کسب و کار می‌باشد (اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، ۱۳۹۰). ایجاد فضای مناسب کسب و کار در کشور، یکی از عوامل مهم در ایجاد اشتغال، رشد سرمایه‌گذاری، رونق و رشد اقتصادی و در نهایت افزایش رفاه مردم محسوب می‌شود، که لازمه به وجود آمدن آن، گسترش فعالیت‌های اقتصادی، وجود ثبات، امنیت سیاسی و امنیت اقتصادی در کشور است. ایجاد شرایط لازم برای سرمایه‌گذاری داخلی، گامی برای استفاده از ظرفیت‌های موجود است و سرمایه‌گذاری خارجی، راهی برای ورود به فناوری‌های جدید و دستاوردهای نوین سایر کشورهاست. به منظور جذب و گسترش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، کاهش ریسک سرمایه‌گذاری از طریق فراهم کردن امنیت اقتصادی و اجتماعی ضروری است (ارمغان و فلاح حقیقی، ۱۳۹۷). پروژه مهمی که تلاش دارد وضعیت محیط کسب و کار کشورها را در سطح دنیا مورد بررسی قرار دهد، پروژه کسب و کار بانک جهانی است که در سال ۲۰۰۲ کلید خورده است. اصلی‌ترین کار این پروژه، جمع‌آوری داده‌های کمی به منظور مقایسه مقرراتی است که بنگاه‌های کوچک و متوسط در اقتصاد و در طول زمان با آن مواجه‌اند. محور گزارش کسب و کار بانک جهانی، اولین بار در سال ۲۰۰۲ با مجموعه‌ای از پنج شاخص برای ۱۳۳ کشور منتشر شد و در حال حاضر دربرگیرنده ۱۰ مجموعه شاخص برای ۱۹۰ کشور است. این گزارش در برگیرنده جدولی است که در آن کشورها بر اساس رتبه‌های موجود در شاخص‌ها طبقه‌بندی شده‌اند. رتبه هر کشور بر حسب زمان، هزینه و مراحل انجام هر یک از شاخص‌های مطرح شده بانک جهانی مشخص می‌شود. هر چه سرعت انجام یک فعالیت بیشتر و تعداد مراحل اداری و هزینه‌های آن کمتر باشد، محیط کسب و کار آن کشور مناسب‌تر و رتبه آن در مقایسه با سایر کشورها بهتر است. هدف از این پژوهش، بررسی رابطه علیت میان شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت با استفاده از روش علیت تودایاماتو برای بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۶ (به صورت فصلی) و همچنین اثرگذاری شاخص کسب و کار بر شاخص فلاکت با استفاده از روش ARDL است.

ساختار مقاله به صورتی است که پس از مقدمه در بخش دوم به مبانی نظری پرداخته، در بخش سوم پیشینه داخلی و خارجی، در بخش چهارم روش‌شناسی، در بخش پنجم نتایج روش‌شناسی و در بخش ششم به نتیجه گیری و پیشنهادات پرداخته می‌شود.

۲- مبانی نظری

کسب و کار شرکت‌ها با مدل‌های مختلفی ارزیابی می‌شوند که اکثر آنها از شاخص‌های مالی استفاده می‌کنند. با این حال، شاخص‌های مالی سنتی نمی‌توانند اطلاعاتی را برای توسعه استراتژی فراهم کنند؛ زیرا رضایت مشتری و کیفیت محصولات و خدمات را نادیده می‌گیرند. بنابراین، شاخص‌های غیر مالی برای ارزیابی کسب و کار، مزیت ویژه‌ای است که در آن مدل کارت امتیازی متوازن (BSC) با مشتریان، فرآیندهای داخلی و آموزش توسعه به عنوان شاخص‌های غیرمالی به طور گسترده توسط بسیاری از شرکت‌ها شناخته شده و مورد توجه بسیاری از محققین قرار گرفته است. در یک محیط رقابتی، ارزیابی شاخص کسب و کار، مبنایی برای تصمیم‌گیری مدیریت می‌شود. از لحاظ تاریخی، مدل‌های مختلفی برای ارزیابی شاخص کسب و کار توسعه داده شده است که از معیارهای مالی و غیر مالی مانند کارت امتیازی متوازن (BSC) با مشتریان استفاده می‌کند. معیارهای مالی مانند هزینه، ارزش افزوده بهره‌وری، هزینه‌های گارانتی و

معیارهای غیر مالی شامل معیارهای قابلیت اطمینان محصول، تعداد شکایات مشتری، سهم بازار، تحویل به موقع و تعداد محصولات جدید است. مدل عملکرد تجاری کمبریج، عوامل داخلی، خارجی، مالی و غیر مالی را با سیستم استراتژیک برای شاخص کسب و کار ادغام می‌کند. اکثر مدل‌ها بر اساس معیارهای مالی و غیر مالی هستند زیرا موفقیت یک شرکت یک مفهوم چند بعدی است که به طراحی، تولید، بازاریابی و توزیع محصولات یا خدمات و معمولاً در محیطی پیچیده و پویا بستگی دارد. بنابراین، تمرکز صرفاً بر روی معیارهای مالی، ممکن است منجر به شکست در انطباق با محیط تجاری جدید شود. معیارهای غیر مالی همچنین بازخوردی را در مورد فعالیت‌های شرکت ارائه می‌دهد که می‌تواند به طور مستقیم و غیرمستقیم بر کسب و کار تأثیر بگذارد. در واقع عوامل زیادی وجود دارد که بر کسب و کار شرکت‌ها تأثیر می‌گذارد. برای کسب و کارها بسیار ضروری است که دریابند کدام عوامل تأثیرگذار هستند و تا چه اندازه عوامل بر کسب و کار بنگاه‌ها تأثیر می‌گذارند (آنه^۱ و همکاران، ۲۰۲۱).

۱-۲- کسب و کار مجازی و عوامل موثر بر آن

توسعه عظیم فناوری، تغییرات چشمگیری را در ساختار کسب و کار به ارمغان آورده است. به طور خاص، اینترنت به یک کانال توزیع جایگزین مهم برای کالاها و خدمات تبدیل شده است (دی یانگ^۲ و همکاران، ۲۰۰۷؛ بابار^۳ و همکاران، ۲۰۰۸ و ماینیتی^۴ و همکاران، ۲۰۱۲). این یک فعالیت آنلاین است که کارمندان، همکاران، تامین کنندگان و مشتریان را گرد هم می‌آورد و در عین حال، ایجاد ارزش را به عنوان هدف اصلی خود دارد (دوپلسیس^۵ و بون، ۲۰۰۴ و لای^۶ و همکاران، ۲۰۱۲). علاوه بر این، کسب و کار الکترونیکی، کارایی عملیات را بهبود می‌بخشد و دسترسی سازمان‌ها را افزایش می‌دهد (اش^۷ و بورن، ۲۰۰۳ و بوردونابا جاست^۸ و همکاران، ۲۰۱۲). علاوه بر این، مسائل امنیتی مربوط به دسترسی به داده‌ها باید مورد توجه قرار گیرد، زیرا تبادل داده بین شرکای تجارت الکترونیک باید کنترل شود (دیویدسون^۹، ۲۰۰۱). همچنین، ایجاد دانش و رضایت مشتری از موارد مهم برای فرآیند پیاده‌سازی کسب و کار الکترونیکی است (هوانگ^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۸؛ لای و همکاران، ۲۰۱۲ و یه^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۲). رقابت کسب و کار الکترونیکی ارتباط نزدیکی با توانایی‌ها و تصمیمات مدیریتی دارد (هاربون^{۱۲} و جانی، ۲۰۰۳). از این رو، رهبری به عنوان یک مؤلفه اساسی اجرای موفقیت‌آمیز تجارت الکترونیکی معرفی شده است (هورنر لانگ^{۱۳} و شوئنبرگ، ۲۰۰۳). مدیران موظفند دقیق عمل کنند، تصمیمات استراتژیک بگیرند و در ایجاد مشتریان وفادار موفق باشند (آرگون کوریا^{۱۴} و همکاران، ۲۰۰۷). علاوه بر این، مدیران کسب و کار الکترونیکی باید بتوانند اطلاعات مربوط به نیازهای بازار را به دست آورند، این اطلاعات را به طور کامل تجزیه و تحلیل کنند و با تولید کالاها و خدمات نوآورانه از آن استفاده کنند (کلارک^{۱۵} و فینچام، ۲۰۰۲؛ ویتل^{۱۶}، ۲۰۰۶؛ هوسینکولد^{۱۷}، ۲۰۰۹ و بوردونابا جاست، ۲۰۱۲). علاوه بر این، وجود

1. Anh and et al
2. DeYoung and et al
3. Babbar and et al
4. Mainetti
5. DuPlessis and Boon
6. Lai and et al
7. Ash and Burn
8. Bordonaba-Juste and et al
9. Davidson
10. Huang and et al
11. Yeh and et al
12. Harbone and Johnne
13. Horner-Long and Schoenberg
14. Aragon-Correa and et al
15. Clark and Fincham
16. Whittle

رهبری اخلاقی که بیشتر به عنوان اخلاق الکترونیک شناخته می‌شود، روز به روز برای اجرای موفقیت‌آمیز کسب و کار الکترونیکی از اهمیت بالایی برخوردار می‌شود (فرنباک^{۱۸}، ۱۹۹۷؛ فلانس^{۱۹}، ۲۰۰۱ و پاستوریزا^{۲۰}، ۲۰۰۸). همکاری و تعامل کسب و کار الکترونیکی با شرکا و سایر شرکت‌ها یک عامل مهم تعیین کننده اجرای موفقیت‌آمیز در محیط بازار بسیار رقابتی است (باکو^{۲۱} و چان، ۲۰۱۱ و وینگارتون^{۲۲} و همکاران، ۲۰۱۲). همکاری آنلاین بین کسب و کارهای الکترونیکی، عامل اصلی است که به شرکت‌ها کمک می‌کند تا به سرعت به نیازهای مشتریان پاسخ دهند و در نتیجه به ارائه کالاها و خدمات با کیفیت بالا کمک کنند (هریس^{۲۳}، ۲۰۰۸ و کرنوال^{۲۴} و همکاران، ۲۰۰۹). علاوه بر این، یکی دیگر از عوامل مهم برای اجرای موفقیت‌آمیز کسب و کار الکترونیکی، ویژگی‌ها و رفتار کارکنان آن است (نلسون^{۲۵}، ۱۹۹۶ و لای^{۲۶} و اونگ، ۲۰۱۰). بنابراین، یک شرکت الکترونیکی باید بر آموزش کارکنان تمرکز کند تا به درستی بهره‌وری کارکنان را ارزیابی و افزایش دهد و در نتیجه بر فرآیند و عملیات بهره‌وری تجارت الکترونیک تأثیر بگذارد (لی^{۲۷} و همکاران، ۲۰۰۷). علاوه بر این، امنیت به عنوان یک عنصر مهم برای اجرای موفقیت‌آمیز کسب و کار الکترونیکی الکترونیکی شناخته می‌شود. گسترش فوق‌العاده اشتراک‌گذاری اطلاعات از طریق کانال‌های الکترونیکی، مشتریان آنلاین را در مورد مسائل امنیتی برای حفظ حریم خصوصی داده‌های خود بسیار بدبین کرده است (دوبدسون، ۲۰۰۱ و باکو و چان، ۲۰۱۱). اعتماد مشتریان به هنگام استفاده از کانال‌های آنلاین، عاملی حیاتی است که به اجرای موفقیت‌آمیز تجارت الکترونیک کمک می‌کند (کرنوال و همکاران، ۲۰۰۹). تداوم کسب و کار الکترونیکی و آمادگی برای ارائه خدمات به شیوه مناسب، در نتیجه یک محیط سازمانی به خوبی تثبیت شده، به کاهش یا اجتناب از خطاهای عملیاتی کمک می‌کند (آویزینیس^{۲۸} و همکاران، ۲۰۰۰).

علاوه بر این، نوآوری به عنوان یک عنصر مهم برای اجرای موفقیت‌آمیز تجارت الکترونیک و قدرت رقابتی آن معرفی شده است (کریستنسن^{۲۹}، ۱۹۹۷؛ هامل^{۳۰}، ۲۰۰۱؛ بلو^{۳۱} و همکاران، ۲۰۰۴ و تسنگ^{۳۲} و همکاران، ۲۰۰۷). مبنای ایجاد مزیت رقابتی برای یک کسب و کار الکترونیکی با سرمایه فکری، ارتباط نزدیک دارد. سرمایه فکری شامل تمام ویژگی‌هایی است که ساختار یک کسب و کار الکترونیکی را تعریف می‌کند، مانند قابلیت‌ها، شرایط کاری، فناوری و فرآیندها. سرمایه فکری زمانی که با قابلیت‌های سازمانی مرتبط باشد به ایجاد مزیت رقابتی کمک می‌کند (تسای^{۳۳} و همکاران، ۲۰۱۱). با این حال، به دلیل رقابت موجود در بازارهای آنلاین، یک کسب و کار الکترونیکی مجبور است در پاسخ به محیط الکترونیکی دائماً متغیر و ناپایدار، نوآورانه و انعطاف‌پذیر باشد. بنابراین، استراتژی‌سازی به عنوان یک

17. Heusinkveld
18. Fernback
19. Flanes
20. Pastoriza
21. Bhakoo and Chan
22. Wiengarten and et al
23. Harris
24. Kervenoael and et al
25. Nelson
26. Lai and Ong
27. Lee and et al
28. Avizienis and et al
29. Christensen
30. Hamel
31. Bello and et al
32. Tseng and et al
33. Tsai and et al

عامل مهم برای موفقیت یک عملیات مؤثر تجارت الکترونیکی مشاهده می شود (ساور^{۳۴} و ویلکاکس، ۲۰۰۳؛ یه و همکاران، ۲۰۱۲ و اونتی^{۳۵} و همکاران، ۲۰۱۲).

۲-۲- شاخص کسب و کار

بر اساس پژوهش های اتاق بازرگانی ایران، شاخص کسب و کار استان خوزستان بدست آمده است. مولفه های محیط کسب و کار در پژوهش اتاق بازرگانی متناسب با شرایط اقتصادی ایران، شناسایی و تعریف شده اند و با شاخص های مشهور بین المللی نظیر بانک جهانی یا گزارش جهانی رقابت پذیری تفاوت دارد. برای محاسبه این شاخص، محاسبات بر روی ۷۰ نماگر که شامل ۲۸ مولفه پیمایشی و ۴۲ مولفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل شده است. این شاخص بین ۱ تا ۱۰ قرار دارد. هر چه این عدد به ۱۰ نزدیکتر باشد به معنای نامناسب بودن فضای کسب و کار دارد و بالعکس هر چه عدد این شاخص به ۱ نزدیکتر باشد به معنای مناسب بودن فضای کسب و کار دارد.

۳-۲- شاخص فلاکت

شاخص فلاکت یک نشانگر اقتصادی است که از جمع دو متغیر مهم نرخ تورم و بیکاری به دست می آید. این شاخص، یکی از مهمترین سنجه های رفاه اجتماعی محسوب می گردد. زیرا افزایش تورم با ایجاد نااطمینانی نسبت به آینده و پیش بینی ناپذیری ارزش مقادیر آتی، اخذ تصمیم های بلندمدت مانند پس انداز، سرمایه گذاری، کار و بازنشستگی را با مشکل مواجه می کند و با افزایش احتمال اشتباه در برآورد نرخ تورم آتی موجب ضرر و زیان خانوارها و بنگاه های اقتصادی می شود (شاه آبادی و حیدر خانی، ۱۳۹۹).

هر چه عدد مربوط به شاخص فلاکت بیشتر باشد، نشانه ای از سطح پایین رفاه و رنج ساکنین یک شهر یا کشور است.

۳- پیشینه تحقیق

۱-۳- پیشینه داخلی

عرب مازار و احمدیان (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان "شاخص فضای کسب و کار و تاثیر آن بر سرمایه گذاری خصوصی در ایران" به تدوین شاخص بومی فضای کسب و کار ایران پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که بهبود فضای کسب و کار به افزایش سرمایه گذاری خصوصی در ایران منجر می شود.

اشرفی و فهیمی فر (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان "بررسی شاخص های بهبود فضای کسب و کار با تاکید بر جایگاه ایران" به بررسی و مقایسه شاخص های مرتبط با بهبود فضای کسب و کار در کشورهای آسیای غربی، آسیای میانه با تاکید بر جایگاه ایران و کشورهای همسایه پرداختند. شاخص های ثبت و انتقال مالکیت، شروع یک کسب و کار، پرداخت مالیات، حمایت از سرمایه گذاران، الزام آور بودن اجرای قراردادهای، اخذ اعتبار، انحلال، اخذ مجوز و در نهایت شاخص تجارت برون مرزی به ترتیب به طور میانگین دارای کمترین میزان رتبه بوده اند، به گونه ای که شاخص ثبت و انتقال مالکیت دارای میانگین ۶۹ و تجارت برون مرزی دارای میانگین ۱۱۴ بودند. این امر بیانگر آن است که در بین کشورها و سال های مورد مطالعه، شاخص ثبت و انتقال مالکیت در کشورهای همسایه ایران دارای جایگاه بهتری نسبت به بقیه کشورهای جهان بوده است و شاخص تجارت برون مرزی دارای عدم جایگاه مناسب در بین کشورهای جهان است.

سلطانی شیرازی و نوری کوچی (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان "قوانین و مقررات و محیط کسب و کار: ماهیت و اثر پروژه سهولت کسب و کار بانک جهانی" به چگونگی انجام پروژه کسب و کار با توجه به تعدادی از یافته های کلیدی در

34. Sauer and Willcocks

35. Onetti and et al

گزارش ۲۰۱۵ پرداختند و سپس نکات مهم در ارتباط با این موضوع، انتقادهای وارد بر آن و پاره‌ای از مسایل سیاسی اقتصادی مرتبط با پروژه را بیان کردند.

ارمغان و فلاح حقیقی (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان "تحلیلی بر شاخص‌های فضای کسب و کار در ایران" به بررسی و تحلیل شاخص‌های کسب و کار ایران با استفاده از روش طولی و تحلیلی برای بازه زمانی ۲۰۱۷-۲۰۱۳ پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که شاخص‌های اخذ مجوزهای ساخت، ثبت مالکیت و کسب انشعاب برق، بیشترین بهبود را طی این سال‌ها در رتبه جهانی داشته‌اند. از طرف دیگر شاخص‌های تجارت فرامرزی و حل و فصل ناتوانی در پرداخت دیون، بیشترین تنزل و افت را طی این سال‌ها داشته است. شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران کوچک همواره طی این ۵ سال اخیر از وضع نامطلوبی برخوردار بوده است و در روند بهبود آن تغییری صورت نگرفته است.

شفیعی و زمانی (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان "آسیب‌شناسی فضای کسب و کار و اشتغال در ایران با تمرکز بر شناسایی علل شکل‌گیری اشتغال غیررسمی با رویکرد شبکه مضامین" به شناسایی علل شکل‌گیری اشتغال غیررسمی پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که بیش از ۸۰ عامل در شکل‌گیری اشتغال غیررسمی تاثیر دارد.

میلانی (۱۴۰۱)، در پژوهشی با عنوان "بهبود فضای کسب و کار و توسعه اقتصادی، جایگاه و تکالیف سازمان‌های اجرایی؛ مطالعه موردی: سازمان ثبت اسناد و املاک کشور" به بررسی رابطه میان بهبود فضای کسب و کار و توسعه اقتصادی پرداخت. ایشان همچنین مهمترین چالش‌ها و آسیب‌های حوزه کسب و کار را بررسی کرد.

احمدی (۱۴۰۱)، در پژوهشی با عنوان "عوامل موثر بر بهبود کسب و کار در استان خوزستان" به بررسی عوامل موثر بر بهبود فضای کسب و کار استان خوزستان پرداخت. ایشان در آن پژوهش، عوامل ایجاد کننده طرح کسب و کار را در ۴ مورد تقاضا، رویکرد، مزایا و رقابت دانست و حوزه‌های کسب و کار در خوزستان را در ۴ مورد صنایع سبک و سنگین، کارخانه‌های برجسته، معادن و گردشگری خلاصه نمود.

۳-۲- پیشینه خارجی

جانکوف^{۳۶} و همکاران (۲۰۰۶)، در پژوهشی به بررسی رابطه شاخص کسب و کار با رشد اقتصادی در ۱۳۵ کشور دنیا پرداختند. برای ساختن شاخص مقررات از ۷ شاخص فرعی سهولت کسب و کار (شروع کسب و کار، استخدام و اخراج نیروی کار، حقوق مالکیت، اخذ اعتبار، حمایت از سرمایه‌گذاران، اجرای قراردادهای بستن کسب و کار) استفاده کردند و از رتبه شاخص‌های فرعی در هر کشور میانگین ساده گرفته و رتبه کلی کشورها را به عنوان شاخصی از مقررات کسب و کار لحاظ کردند. نتیجه پژوهش آنها نشان داد که مقررات بهتر، رشد سریع‌تر را به دنبال دارد به طوری که با تقسیم کشورها به ۴ گروه مشاهده گردید که نرخ رشد سالانه‌ی یک چهارم کشورها با بهترین مقررات کسب و کار، ۲٫۳ درصد بیشتر از یک چهارم پایین‌ترین است.

مادیتینوس^{۳۷} و همکاران (۲۰۱۴)، در پژوهشی به بررسی عوامل موثر بر فضای کسب و کار الکترونیکی در یونان پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که در دسترس بودن آموزش، سطح دانش و به اشتراک‌گذاری دانش از مهمترین عوامل موثر بر کسب و کار الکترونیکی است.

آنه و همکاران (۲۰۲۱)، در پژوهشی به بررسی عوامل موثر بر کسب و کار از جنبه‌های غیر مالی (مشتریان، فرآیندهای داخلی و آموزش توسعه) پرداختند. آنها از نرم افزار SPSS برای پردازش داده‌ها استفاده کردند. نتایج پژوهش آنها نشان که که عوامل موثر بر عملکرد تجاری از جنبه‌های غیر مالی به ترتیب زیر رتبه‌بندی می‌شود: (۱)

36. Djankov and et al

37. Maditinos and et al

استفاده از منابع، (۲) بازار گرای، (۳) فناوری اطلاعات، (۴) سیاست‌های محلی، (۵) دسترسی و استفاده از سرمایه و (۶) سیاست‌های دولتی.

باباتونده^{۳۸} و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی تأثیر شاخص سهولت انجام کسب و کار (EDBI) بر بازده سرمایه‌گذاری (ROI) در نیجریه برای بازه زمانی ۲۰۱۹-۲۰۱۵ پرداختند. نتایج آنها نشان داد که از نظر آماری، تداوم سیاست‌های دولت اثر منفی بر شاخص کسب و کار دارد. مدیریت ترافیک و حمل و نقل و زیرساخت‌های امنیتی تأثیر ناچیزی بر ROI نشان می‌دهند. از این رو، یافته‌ها نشان می‌دهد که سیاست‌های دولتی، با سهولت انجام کسب و کار در نیجریه رابطه منفی دارد.

۴- روش‌شناسی

۴-۱- پایایی و آزمون ریشه واحد

در مدل‌سازی اقتصادی و اقتصادسنجی، می‌بایست پایایی متغیرهای سری زمانی مورد بررسی قرار گیرد. یکی از انواع مهم داده‌های آماری مورد استفاده در تجزیه و تحلیل‌های تجربی، داده‌های سری زمانی می‌باشد، زیرا این نوع داده‌های آماری، ویژگی‌های خاصی برای پژوهشگران در اقتصادسنجی دارد. هر سری زمانی را می‌توان محصول تولید یک فرایند استوکاستیک یا تصادفی دانست و مجموعه پیوسته‌ای از داده‌ها یک تحقق واقعی از فرایند تصادفی اصلی می‌باشند. وجه تمایز و تفاوت بین فرایند استوکاستیک و تحقق واقعی آن بسیار شبیه به وجه تمایز بین جامعه و نمونه آن در داده‌های مقطعی است. همان گونه که از داده‌های نمونه برای استنباط یک جامعه استفاده می‌شود، در سری‌های زمانی نیز از تحقق واقعی برای استنباط در مورد فرایند استوکاستیک استفاده می‌شود. بر این اساس، میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان ثابت بوده و مستقل از زمان است، اما بررسی‌هایی که از سال ۱۹۹۰ به بعد انجام شده، نشان داده است که فرض پایایی در مورد بسیاری از متغیرهای سری‌های زمانی اقتصاد کلان نادرست بوده و اغلب این متغیرها وابسته به زمان بوده و ناپایدار می‌باشند. مطالعات نشان داده‌اند که در صورت عدم تحقق فرض پایایی، استفاده از آماره F و t گمراه کننده بوده و احتمال اینکه نتایج به دست آمده تنها یک رگرسیون جعلی بوده و هیچ گونه رابطه اقتصادی واقعی تعادلی نداشته باشد افزایش می‌یابد (بذرافکن و همکاران، ۱۳۹۸)، بنابراین لازم است پایایی و ناپایایی متغیرها بررسی گردد. با توجه به اینکه در روش تودا-یاماماتو به اطلاعاتی در خصوص درجه پایایی متغیرها و وقفه بهینه نیازمندیم، از این رو ابتدا با استفاده از روش دیکی فولر تعمیم یافته، پایایی متغیرها آزمون شده است.

۴-۲- آزمون علیت تودا-یاماماتو

در پژوهش حاضر، ابتدا با استفاده از روش علیت تودایاماماتو به بررسی رابطه علی بین دو شاخص کسب و کار و فلاکت پرداخته شده و پس از تشخیص وجود و جهت علیت بین دو شاخص مذکور، با استفاده از روش ARDL به بررسی ضرایب متغیرها پرداخته می‌شود.

تودا یاماماتو در سال (۱۹۹۵)، روش ساده‌ای به صورت تخمین یک مدل VAR تعدیل یافته برای بررسی رابطه‌ی علیت گرنجری پیشنهاد دادند. آنها استدلال نمودند این روش حتی در شرایط وجود یک رابطه همجمعی بین متغیرها نیز معتبر است. در این روش ابتدا می‌بایست تعداد وقفه‌های بهینه (K) مدل VAR، سپس درجه همگرایی ماکزیمم (d_{max}) را تعیین نمود و یک مدل VAR را با تعداد وقفه‌های ($K+d_{max}$) تشکیل داد. البته فرایند انتخاب وقفه، زمانی معتبر خواهد بود که $K \geq d_{max}$ باشد. بنابراین اگر مدل دو متغیره زیر را در نظر بگیریم، آزمون علیت تودایاماماتو را می‌توان به صورت زیر مشخص نمود:

$$B_t = B_{1i} \sum_{i=1}^k B_{t-i} + B_{2j} \sum_{j=k+1}^{dmax} B_{t-j} + y_{1i} \sum_{i=1}^k MI_{t-i} + y_{2j} \sum_{j=k+1}^{dmax} MI_{t-j} + e_{1t}$$

(۱)

$$MI_t = \lambda_{1i} \sum_{i=1}^k MI_{t-i} + \lambda_{2j} \sum_{j=k+1}^{dmax} MI_{t-j} + \mu_{1i} \sum_{i=1}^k B_{t-i} + \mu_{2j} \sum_{j=k+1}^{dmax} B_{t-j} + e_{2t}$$

B: شاخص کسب و کار

MI: شاخص فلاکت

بازه زمانی تحقیق از سال ۱۳۹۶ الی ۱۴۰۱ به صورت فصلی می‌باشد. داده‌های مربوط به شاخص کسب و کار از اتاق بازرگانی و داده‌های مربوط به شاخص فلاکت از مرکز آمار گردآوری شدند.

آماره آزمون مورد استفاده، آماره والد است که توزیع X^2 مجانبی با درجه آزادی برابر با تعداد محدودیت‌های صفر دارد. مزیت این روش این است که ما را از لزوم اطلاع داشتن از ویژگی‌های همجمعی سیستم بی‌نیاز می‌کند و تنها اطلاع از رتبه مدل VAR و درجه همگرایی ماکزیمم متغیرها برای انجام این آزمون کفایت می‌کند.

۳-۴- روش خود توضیح برداری با وقفه‌های گسترده^{۲۹}

روش‌هایی مانند انگل-گرنجر به دلیل اینکه واکنش‌های کوتاه‌مدت بین متغیرها را در نظر نمی‌گیرند اعتبار لازم را ندارند. از این رو الگوهای پویایی کوتاه‌مدت را در خود داشته باشند و منجر به برآورد ضرایب دقیق‌تری از الگو شوند، مورد توجه قرار می‌گیرند. به طور کلی الگوی پویا، الگویی است که در آن وقفه‌های متغیرها، همانند رابطه زیر وارد شوند:

$$Y_t = \alpha X_t + \beta X_{t-1} + \delta Y_{t-1} + u_t \quad (2)$$

برای کاهش تورش مربوط به برآورد ضرایب الگو در نمونه‌های کوچک بهتر است تا حد امکان از الگویی استفاده شود که تعداد وقفه‌های زیادی را برای متغیرها، در نظر بگیرد.

$$\phi(L, P)Y_t = \sum_{i=1}^k b_i(L, q_i)X_{it} + c'w_t + u_t \quad (3)$$

الگوی فوق یک الگوی خودتوضیح با وقفه‌های گسترده (ARDL) نام دارد که در آن داریم:

$$\phi(L, P) = 1 - \phi_1 L - \phi_2 L^2 - \dots - \alpha_P L^P \quad (4)$$

$$b_i(L, q_i) = b_{i0} + b_{i1}L + b_{i2}L^2 + \dots + b_{iq}L^q \quad (5)$$

L عملگر وقفه، w برداری از متغیرهای ثابت مثل عرض از مبدا، متغیرهای مجازی، روند زمانی یا متغیرهای برون‌زای با وقفه ثابت است. m حداکثر وقفه است که توسط محقق تعیین می‌شود و k نیز تعداد متغیرهای توضیحی است.

در مرحله بعد با استفاده از یکی از معیارهای آکاییک (AIC)،^{۴۰} شوارز-بیزین (SBC)^{۴۱} یا حنان-کوپین (HQC)^{۴۲} از معادلات انتخاب می‌شود. معمولاً در نمونه‌های کمتر از ۱۰۰، برای اینکه درجه آزادی زیادی از بین نرود از معیار شوارتز-بیزین استفاده می‌شود. برای محاسبه ضرایب بلندمدت مدل از همان مدل پویا استفاده می‌شود. ضرایب بلندمدت مربوط به متغیرهای X از این رابطه به دست می‌آیند (نکرو و کلون اوکو،^{۴۳} ۲۰۱۶):

$$\theta_i = \frac{\hat{b}_i(1, q_i)}{1 - \hat{\phi}(1, P)} = \frac{\hat{b}_{i0} + \hat{b}_{i1} + \hat{b}_{i2} + \dots + \hat{b}_{iq}}{1 - \hat{\alpha}_1 - \hat{\alpha}_2 - \hat{\alpha}_3 - \dots - \hat{\alpha}_p} \quad (6)$$

حال برای بررسی این که رابطه بلندمدت حاصل از این روش، کاذب نیست، دو ورش وجود دارد: در روش اول فرضیه زیر مورد آزمون قرار می‌گیرد:

$$H_0: \sum_{i=1}^P \phi_i - 1 \geq 0$$

$$H_1: \sum_{i=1}^P \phi_i - 1 < 0 \quad (7)$$

فرضیه صفر بیانگر عدم وجود همجمعی یا رابطه بلندمدت است، چون شرط آن که رابطه پویای کوتاه‌مدت به سمت تعادل بلندمدت گرایش یابد، آن است که مجموع ضرایب کمتر از یک باشد. برای انجام آزمون مورد نظر باید عدد یک از مجموع ضرایب با وقفه متغیر وابسته کسر و بر مجموع انحراف معیار ضرایب تقسیم شود.

$$t = \frac{\sum_{i=1}^P \hat{\phi}_i - 1}{\sum_{i=1}^P S_{\hat{\phi}_i}} \quad (8)$$

اگر قدر مطلق t به دست آمده از قدر مطلق مقادیر بحرانی ارایه شده توسط بنرجی، دولادو و مستر^{۴۴} بزرگتر باشد، فرضیه صفر رد شده و وجود رابطه بلندمدت پذیرفته می‌شود.

روش دوم، استفاده از رویکرد بوندز تست است.

۴-۴- رویکرد بوندز تست^{۴۵}

اگر فرض کنیم β_i و μ ضرایب بلندمدت باشند، فرضیه H_0 آن به صورت $\beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_i = 0$ (عدم وجود رابطه بلندمدت) در مقابل فرضیه $H_1: \mu \neq \beta_1 \neq \beta_2 \neq \dots \neq \beta_i \neq 0$ (وجود رابطه بلندمدت) بررسی می‌شود. رویکرد بوندز تست یک روش تلفیقی برای بررسی وجود روابط بلندمدت بین متغیرهاست. این روش نسبتاً جدید دارای مزایای نسبتاً فراوانی نسبت به دیگر روش‌هاست. در مرحله اول صرف نظر از اینکه سری مورد نظر $I(0)$ یا $I(1)$ است استفاده می‌شود؛ دوم اینکه مدل تصحیح خطای نامحدود (UECM) می‌تواند از رویکرد بوندز تست ARDL با استفاده

40. Akaike

41. Schwarz Bayesian

42. Hannan - Quinn

43. Nkoro and Kelvin Uko

44. Benerjee, Dolado, and Mestre

45. bounds testing

از یک تبدیل خطی ساده ایجاد شود؛ سوم اینکه این مدل پویایی‌های کوتاه مدت و بلندمدت را نشان می‌دهد؛ چهارم نتایج تجربی نشان می‌دهد که این رویکرد نتایج را برای نمونه‌های کوچک فراهم می‌آورد (بلومی^{۴۶}، ۲۰۱۳). در این تحقیق از روش دوم یعنی رویکرد بوند تست برای بررسی وجود رابطه بلندمدت استفاده شده است.

۴-۵- روش تصحیح خطا^{۴۷}

از ساز و کار تصحیح خطا (ECM) برای اولین بار فیلیس (۱۹۵۷) استفاده کرد و سپس بوسیله انگل و گرنجر برای تصحیح نبود تعادل به کار گرفته شد. به تعبیر فیلیس مدل‌های تصحیح خطا یک شیوه تعدیل ابزار سیاستی به منظور نزدیک کردن متغیر هدف به مقدار مطلوب آن می‌باشد. دلیل اصلی استفاده از الگوهای تصحیح خطا، وجود همجمعی بین مجموعه‌ای از متغیرهای اقتصادی است (تشکینی، ۱۳۸۴).

وجود همجمعی بین مجموعه‌ای از متغیرهای اقتصادی مبنای آماری استفاده از الگوهای تصحیح خطا (ECM) را فراهم می‌آورد. این الگوها در کارهای تجربی از شهرت فزاینده‌ای برخوردار شده‌اند. عمده‌ترین دلیل شهرت این الگوها آن است که نوسانات کوتاه‌مدت متغیرها را به مقادیر بلندمدت آن‌ها ارتباط می‌دهد. این مدل‌ها در واقع نوعی از مدل‌های تعدیل جزئی‌اند که در آن‌ها با وارد کردن پسماند مانا از یک رابطه بلندمدت، نیروهای موثر در کوتاه‌مدت و سرعت نزدیک شدن به مقدار تعادلی بلندمدت اندازه‌گیری می‌شوند. به عبارتی دیگر، الگوی تصحیح خطا بیانگر این مطلب است که تغییرات متغیر وابسته تابعی از انحراف رابطه تعادلی بلندمدت (که توسط جزء تصحیح خطا بیان می‌شود) و تغییرات سایر متغیرهای توضیحی است (تشکینی، ۱۳۸۴).

الگوی تصحیح خطا که رفتار کوتاه‌مدت و بلندمدت دو متغیر را به هم مربوط می‌سازد، شامل دو مرحله است: مرحله اول شامل برآورد یک رابطه بلندمدت و حصول اطمینان از کاذب نبودن آن است. بنابراین باید رابطه همجمعی زیر تخمین زده شود:

$$Y_t = \beta_0 + \sum_{j=1}^n \beta_j X_{jt} + \varepsilon_t \quad (9)$$

سپس جمله خطای رابطه زیر را به عنوان خطای تعادلی برآورد می‌کنیم:

$$\varepsilon_t = Y_t - \beta_0 - \sum_{j=1}^n \beta_j X_{jt} \quad (10)$$

در مرحله دوم، وقفه پسماند رابطه بلندمدت را به عنوان ضریب تصحیح خطا در نظر گرفته و برای پیوند دادن رفتار کوتاه مدت Y_t با مقدار تعادلی بلندمدت آن مورد استفاده قرار می‌گیرد و رابطه زیر برآورد می‌شود:

$$\Delta Y_t = \alpha + \sum_{i=1}^m \beta_{i0} \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=1}^n \beta_{i1} \Delta X_{1t} + \dots + \sum_{i=1}^r \beta_{in} \Delta X_{nt-i} + \lambda \varepsilon_{t-i} + v_t \quad (11)$$

$0 < \lambda < 1$ در رابطه فوق ε_{t-1} جمله خطای برآورد رگرسیون رابطه بلندمدت با یک وقفه زمانی است. λ در رابطه بالا ضریب تعدیل کوتاه‌مدت است. این ضریب نشان می‌دهد که در هر دوره کوتاه‌مدت، چند درصد از انحراف از رابطه بلندمدت تصحیح می‌شود. وقتی X_t و Y_t ، که هر دو همجمع از مرتبه یک $I(1)$ هستند، همجمع باشند، ε_t مربوط به رابطه جمعی از مرتبه صفر $I(0)$ یعنی مانا خواهد بود. از آنجا که ΔX_t و ΔY_t هم مانا هستند، متغیرهای الگوی تصحیح خطا (ECM) همگی $I(0)$ هستند. در نتیجه می‌توان این الگو را بدون ترس از به دست آوردن رگرسیون کاذب به روش OLS برآورد کرد و از آماره‌های t و F در آزمون الگو بهره جست (تشکینی، ۱۳۸۴).

46. Belloumi

47. Ecm

۵- نتایج روش شناسی

۵-۱- نتایج آزمون دیکی فولر تعمیم یافته

جدول ۱: نتایج آزمون دیکی فولر تعمیم یافته

متغیر	احتمال بدست آمده	نتیجه گیری
B	.۱۱	نامانا
MI	.۴۳	نامانا
dB	.۰۰	مانا
dMI	.۰۰	مانا

منبع: نتایج پژوهش

همان طور که نتایج نشان می دهد متغیرهای تحقیق، در سطح ۵ درصد، نامانا هستند که با یک بار تفاضل گیری مانا می شوند (I(1)، در نتیجه شرط استفاده از آزمون علیت تودایاماناتو و روش ARDL وجود دارد.

۵-۲- نتایج آزمون علیت تودا - یاماناتو

برای انجام آزمون علیت گرنجری متعارف بررسی رابطه بلندمدت و هم جمعی بین متغیرها ضروری است، در حالی که در آزمون علیت تودا - یاماناتو اطلاع در مورد ویژگی های هم جمعی سیستم ضروری نیست. به منظور بررسی رابطه علیت گرنجری از آزمون علیت تودا- یاماناتو برای بررسی رابطه علی بین شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت در استان خوزستان استفاده شده است.

جدول ۲: نتایج آزمون والد

متغیر وابسته	متغیر تاثیرگذار	فرض H_0	آماره والد (X^2)	P-Value	نتیجه گیری
MI	B	عدم وجود علیت	۴۰۴	.۰۰	علیت وجود دارد.
B	MI	عدم وجود علیت	۴۰۴	.۰۰	علیت وجود دارد.

منبع: نتایج پژوهش

همان طور که نتایج نشان می دهد فرض صفر مبنی بر عدم علیت برای هر دو متغیر رد می شود و فرض یک مبنی بر وجود علیت پذیرفته می شود، در نتیجه یک علیت دو طرفه وجود دارد. یعنی شاخص فلاکت علیت شاخص کسب و کار و شاخص کسب و کار علیت شاخص فلاکت می باشد.

۵-۳- بررسی فرضیه وجود رابطه بلندمدت (رویکرد بوندز تست)

جدول ۳: نتایج آزمون بوندز تست

k	Value	Test Statistic
۱	۶,۲	F-statistic
I1 Bound	I0 Bound	Significance
۳,۲۸	۲,۴۴	10%
۴,۱۱	۳,۱۵	5%
۴,۹۲	۳,۸۸	2.5%
۶,۰۲	۴,۸۱	1%

منبع: نتایج پژوهش

بر اساس این آزمون، اگر مقدار آماره F از مقدار آماره های I0 Bound و I1 Bound بیشتر باشد فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود رابطه بلندمدت رد می شود و رابطه بلندمدت وجود دارد. همان طور که نتایج نشان می دهد، این آماره که ۶,۲ بدست آمده است از مقدار آماره های I0 Bound و I1 Bound در تمام سطوح احتمالات بیشتر است در نتیجه فرضیه

صفر رد و فرضیه یک مبنی بر وجود رابطه بلندمدت تایید می‌شود، در نتیجه شرط استفاده از آزمون ARDL وجود دارد.

۴-۵- ضرایب بلندمدت روش ARDL

جدول ۴: ضرایب بلندمدت روش ARDL

متغیر	ضریب	آماره t	احتمال
B	۸	۳۴	۰/۰۰

منبع) نتایج پژوهش

همان طور که نتایج نشان می‌دهد ضریب متغیر شاخص کسب و کار با معنا و دارای علامت مورد انتظار است. اگر شاخص کسب و کار یک واحد افزایش یابد شاخص فلاکت ۸ درصد در همان جهت افزایش می‌یابد. ضریب مثبت و معنی‌دار شاخص کسب و کار بیانگر آن است که بین شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت خوزستان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. نتیجه به دست آمده، دور از انتظار هم نخواهد بود. اگر شاخص کسب و کار استان خوزستان که بین ۱ و ۱۰ قرار دارد، فرضاً از ۶ به ۷ افزایش یابد ۸ درصد به شاخص فلاکت استان خوزستان اضافه خواهد شد.

۵-۵- ضریب مربوط به الگوی تصحیح خطا

جدول ۵: ضریب مربوط به الگوی تصحیح خطا

متغیر	ضریب	آماره t	احتمال
ECM(-1)	-۰/۴۴	-۳,۶۶	۰/۰۰

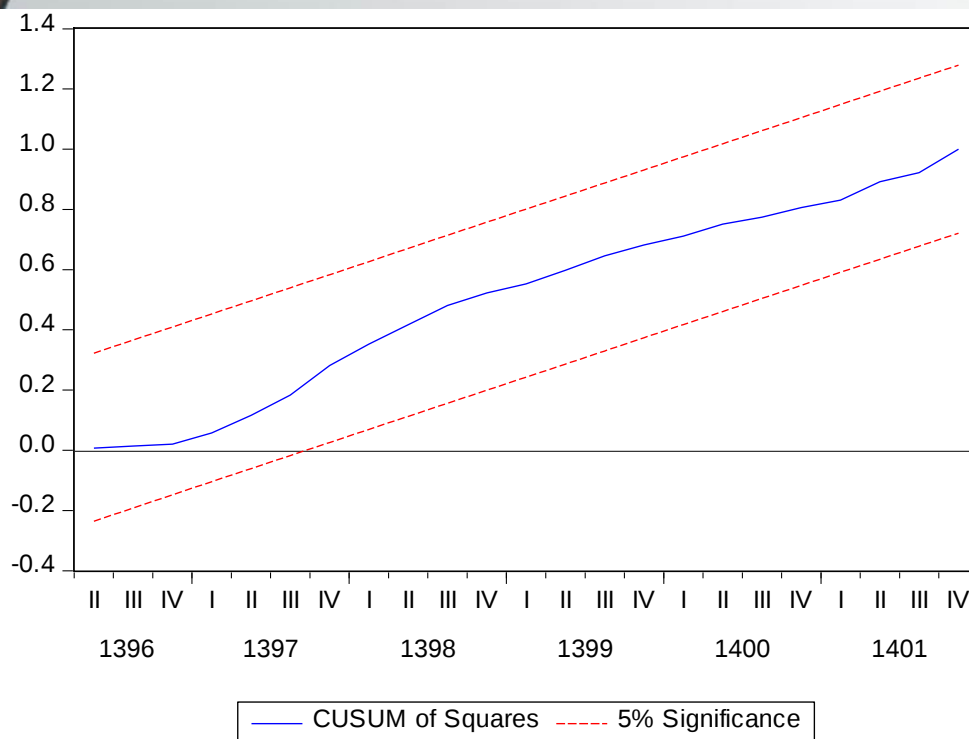
منبع) نتایج تحقیق

بر اساس نتایج بدست آمده، ضریب ECM (-1) برابر -۰/۴۴ است که چون منفی و قدر مطلق آن کوچکتر از واحد می‌باشد، تاییدی بر وجود رابطه بلندمدت بین متغیرهای الگو است. این مقدار ضریب، بیانگر آن است که در هر دوره، حدود ۰/۴۴ از متغیر وابسته تعدیل می‌شود.

۵-۶- بررسی ثبات تابع شاخص فلاکت

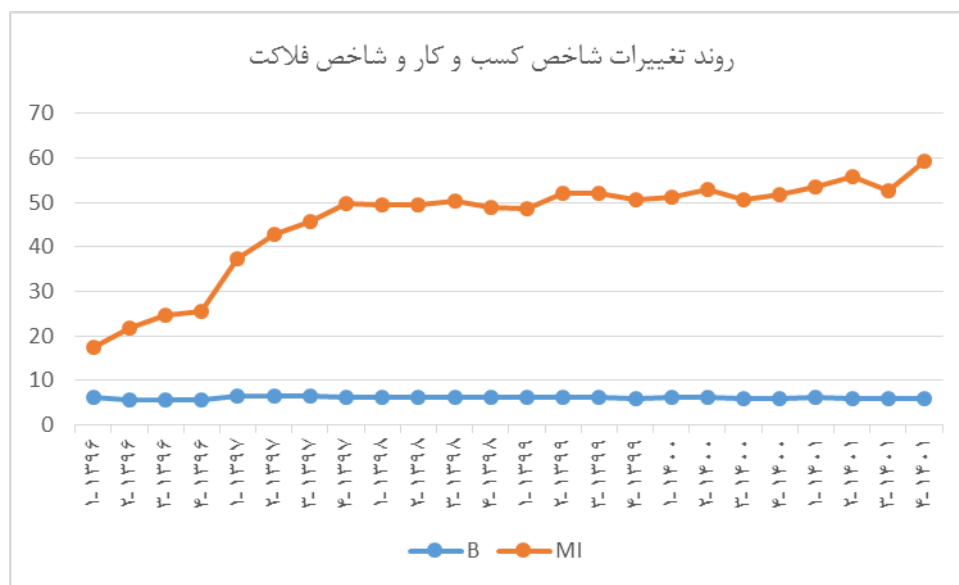
آزمون ثبات تابع شاخص فلاکت معمولاً به آزمون سازگاری تقریبی ضرایب رگرسیون در طول زمان مربوط می‌شود. در این تحقیق از آزمون ثبات معرفی شده توسط بروان، دوربین و ایوانز (۱۹۷۵) استفاده می‌کنیم که مبتنی بر اجزا باقیمانده عطفی است. در مدل‌های عطفی، همبستگی اجزا اخلاص در یک دوره صفر است و آزمون ثبات، مبتنی بر خلاصه‌ی انباشته‌ی اجزای باقیمانده‌ی عطفی CUSUMQ است. ویژگی مهم این آزمون‌ها این است که می‌توان از آن حتی در شرایطی که نسبت به وقوع تغییر ساختاری نااطمینانی داریم استفاده کنیم. از سوی دیگر برای داده‌های سری زمانی نیز کاملاً مناسب است. فرضیه‌ی صفر در این آزمون بیان می‌کند که بردار ضرایب در هر دوره یکسان است و فرضیه‌ی دیگر حالات دیگر را بیان می‌کند.

ثبات تابع شاخص فلاکت را می‌توان از طریق آزمون CUSUMQ بر روی اجرای باقیمانده مدل تخمینی بررسی کرد. اگر مسیر حرکت آماره آزمون بین خطوط مستقیم واقع شود می‌توان نتیجه گرفت که تابع شاخص فلاکت باثبات است.

شکل ۱: بررسی ثبات تابع شاخص فلاکت با استفاده از CUSUMQ

از آنجایی که مسیر حرکت بین خطوط مستقیم قرار دارد در نتیجه تابع شاخص فلاکت استان خوزستان باثبات است.
۷-۵- روند تغییرات شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت برای دوره ۱۳۹۶-۱۴۰۱ به صورت فصلی

شکل ۲: روند تغییرات شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت

بر اساس نمودار بالا، شاخص کسب و کار بین اعداد ۵,۵۲ الی ۶,۵۶ در نوسان بوده است و یک نمودار افقی مانند را داراست. از آنجایی که این شاخص بین ۱ الی ۱۰ قرار دارد تغییرات اندک این شاخص هم می تواند متغیرهای کلان

اقتصادی را تحت تاثیر قرار دهد. شاخص کسب و کار در فصل ۴ سال ۱۳۹۶ از ۵,۶۹ به ۶,۵۶ در فصل ۱ سال ۱۳۹۷ رسیده است که نشان از تغییرات زیاد در این شاخص است و همانطور که از نمودار شاخص فلاکت پیداست در این دوره با شیب تند افزایش پیدا کرده است و از ۲۵,۶ در فصل ۴ سال ۱۳۹۶ به ۳۷,۲ در فصل ۱ سال ۱۳۹۷ رسیده است و یا مثلا شاخص کسب و کار در فصل ۴ سال ۱۳۹۷ و فصل ۱ سال ۱۳۹۸ در عدد ۶,۲۲ ثابت بوده و شاخص فلاکت هم در عدد ۴۹ برای این دو فصل ثابت مانده است و یا مثلا شاخص کسب و کار در فصل ۳ سال ۱۳۹۹ از ۶,۰۴ به ۵,۹۴ در فصل چهار سال ۱۳۹۹ تبدیل شده و شاخص فلاکت هم ۵۲,۱ به ۵۰,۶ در دوره مشابه مذکور رسیده است. سعی گردید دو نمونه از کاهش و افزایش‌های شدید شاخص کسب و کار و یک نمونه ثابت آن ذکر گردد و واکنش شاخص فلاکت برای دوره مشابه آن بررسی شود که مشاهده کردیم شاخص فلاکت هم واکنش هم جهت و مشابه با تغییرات شاخص کسب و کار داشته است.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در این پژوهش به بررسی رابطه علیت میان شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت با استفاده از روش علیت تودایاماماتو برای بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۶ (به صورت فصلی) و همچنین برای اثرگذاری شاخص کسب و کار بر شاخص فلاکت از روش ARDL استفاده شده است. نتایج روش علیت تودایاماماتو نشان داد که شاخص کسب و کار و شاخص فلاکت یک رابطه دو طرفه با هم دارند و همچنین نتایج روش ARDL نشان داد که اثر شاخص کسب و کار بر شاخص فلاکت، مثبت و معنادار است. اگر شاخص کسب و کار یک واحد افزایش یابد، شاخص فلاکت ۸ درصد افزایش پیدا می‌کند. در راستای بهبود فضای کسب و کار، پیشنهاداتی مطرح می‌گردد که احتمالا توجه کردن به آنها می‌تواند افق بهتری را پیش روی فضای کسب و کار باز کند.

- ۱- تاکید بر آموزش‌های کاربردی و مهارت محور با هدف ایجاد تغییر و تحول در سیستم آموزشی؛
- ۲- توزیع عادلانه منابع، امکانات و ثروت در استان خوزستان بر اساس ظرفیت‌های هر منطقه با تاکید بر آمایش سرزمین؛
- ۳- در حوزه کسب و کار به خصوص کسب و کارهای کوچک مقیاس، مشوق‌های لازم مانند مشوق‌های مالیاتی و بیمه‌ای ایجاد گردد؛
- ۴- برخورد جدی با نهادهای کم کار و غیرفعال در حوزه کسب و کار و همچنین بولد کردن نهادهای فعال در جلسات کسب و کار (جهت تشویق این گونه نهادها).

منابع

۱. احمدی، ا. (۱۴۰۱)، "عوامل موثر بر بهبود کسب و کار در استان خوزستان"، هشتمین کنفرانس بین‌المللی علوم مدیریت و حسابداری.
۲. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران. (۱۳۹۰)، "بررسی عوامل موثر بر سنجش و بهبود فضای کسب و کار در ایران".
۳. ارمغان، ن و فلاح حقیقی، ن. (۱۳۹۷)، "تحلیلی بر شاخص‌های فضای کسب و کار در ایران"، رهیافت، ۷۱.
۴. اشرفی، ی و فهیمی‌فر، ف. (۱۳۹۰)، "بررسی شاخص‌های بهبود فضای کسب و کار با تاکید بر جایگاه ایران"، مجله اقتصادی، ماهنامه بررسی مسایل و سیاست‌های اقتصادی، ۱۱، ۴۲-۷.
۵. بذرافکن، ا، گشتاسبی‌پور، ا، کایدخورده، ع. (۱۳۹۸)، "چهارمین کنفرانس بین‌المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در علوم انسانی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی".
۶. تشکینی، ا. (۱۳۸۴)، اقتصادسنجی کاربردی به کمک Microfit، موسسه فرهنگی دیباگران، تهران.

۷. سلطانی شیرازی، ا و نوری کوچی، ا. (۱۳۹۶)، "قوانین و مقررات و محیط کسب و کار: ماهیت و اثر پروژه سهولت کسب و کار بانک جهانی"، مجله اقتصادی، ۷ و ۸، ۱۰۵-۷۳.
۸. شفیعی، م.م و زمانی، م. (۱۴۰۰)، "آسیب شناسی فضای کسب و کار و اشتغال در ایران با تمرکز بر شناسایی علل شکل گیری اشتغال غیررسمی با رویکرد شبکه مضامین"، دو ماهنامه بررسی های بازرگانی، سال بیستم، ۱۱۴، ۶۳-۸۲.
۹. شاه آبادی، ا و حیدرخانی، ف. (۱۳۹۹)، "تاثیر مولفه های اقتصاد دانش بنیان بر شاخص فلاکت در کشورهای منتخب"، فصلنامه علمی پژوهشی برنامه و بودجه، سال بیست و پنجم، ۳، ۹۵-۱۱۶.
۱۰. عرب مازار، ع و احمدیان، م. (۱۳۸۹)، "شاخص فضای کسب و کار و تاثیر آن بر سرمایه گذاری خصوصی در ایران"، فصلنامه اقتصاد، دانشگاه شهید بهشتی، سال اول، ۴.
۱۱. میلانی، ج. (۱۴۰۱)، "بهبود فضای کسب و کار و توسعه اقتصادی، جایگاه و تکالیف سازمان های اجرایی؛ مطالعه موردی: سازمان ثبت اسناد و املاک کشور"، پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، سال سیزدهم، ۲۵، ۳۳-۲۳.

12. Anh, T, Linh,V, Hang, T, Thuy,T. (2021), " Analysis of Some Factors Affecting Business Performance From Non-Financial Aspects at Enterprises in Nam Dinh Province,"28, 19-27.

13. Ash, C.G, Burn, J.M. (2003), "A strategic framework for the management of ERP enabled e-business change," European Journal of Operational Research, 146, 2, pp. 374-387.

14. Aragon-Correa, J.A., Garcia-Morales, V.J, Cordon-Pozo, E. (2007), "Leadership and organisational learning's role on innovation and performance: lessons from Spain," Industrial Marketing Management, 36 , 3, pp. 349-359.

15. Avizienis, A, Laprie, J.-C, Randell, B. (2000), "Fundamental concepts of dependability," Third Information Survivability Workshops (ISW), Boston, MA.

16. Babbar, S, Addae, H, Gosen, J, Prasad, S. (2008), "Organizational factors affecting supply chains in developing countries," International Journal of Commerce and Management, 18 , 3, pp. 234-251.

17. Bordonaba-Juste, V, Lucia-Palacios, L, Polo-Redondo, Y. (2012a), "The influence of organizational factors on e-business use: analysis of firm size," Marketing Intelligence and Planning, 30, 2, pp. 212-229.

18. Bhakoo, V, Chan, C. (2011), "Collaborative implementation of e-business processes within the health-care supply chain: the Monash pharmacy project," Supply Chain Management: An International Journal, 16 , 3, pp. 184-193.

19. Bello, D.C, Lohtia, R, Sangtani, V. (2004), "An institutional analysis of supply chain innovations in global marketing channels," Industrial Marketing Management, , 33 , 1, pp. 57-64.

20. Babatunde,S A, Ajape,M K , Isa, K D, Kuye,O, Omolehinwa,E O, Muritala,S A. (2021), "Ease of Doing Business Index: An Analysis of Investors Practical View," Jurnal Economia, 17,1, PP123-101.

21. Belloumi, M. (2014), The relationship between Trade, FDI and Economic growth in Tunisia: An application of autoregressive distributed lag model. Economic Systems, 38, 2, pp. 269-287.

22. Clark, T, Fincham, R. (2002), Critical Consulting: New Perspectives on the Management Advice Industry, Blackwell Publishers, Oxford.

23. Christensen, C.M. (1997), The Innovator's Dilemma, HPS Press, Boston, MA.

24. DeYoung, R., Lang, W.W, Nolle, D.L. (2007), "How the internet affects output and performance at community banks," Journal of Banking and Finance, 31, 4, pp. 1033-1060.

25. DuPlessis, M, Boon, J.A. (2004), "Knowledge management in eBusiness and customer relationship management: South African case study findings," International Journal of Information Management, 24, 1, pp. 73-86.
26. Davidson, M.A. (2001), "Security for eBusiness," Information Security Technical Report, 6 , 2, pp. 80-94.
27. Djankov, S, Caralee McLiesh, Rita Maria, R. (2006), Regulation and Growth, The World Bank.
28. Fernback, J. (1997), "The individual within the collective: virtual ideology and the realization of collective principles," in Virtual Culture, Sage, London, pp. 36-54.
29. Flanes, L.G. (2001), People Skills For Project Managers, Management Concepts, Vienna, VA.
30. Hamel, G. (2001), "Bringing silicon valley inside," Harvard Business Review, 77 , 5, pp. 71-86.
31. Huang, X, Kristal, M.M, Schroeder, R.G. (2008), "Linking learning and effective process implementation to mass customisation capability," Journal of Operations Management, 26 , 6, pp. 714-729.
32. Harbone, P, John, A. (2003), "Creating project climate for successful product innovation," European Journal of Innovation Management, 6 , 2, pp. 118-132.
33. Horner-Long, P, Schoenberg, R. (2002), "Does e-business require different leadership characteristics? An empirical investigation," European Management Journal, 20 , 6, pp. 611-619.
34. Heusinkveld, S, Benders, J, Van den Berg, R. (2009), "From market sensing to new concept development in consultancies: the role of information processing and organizational capabilities," Technovation, 29 , 8, pp. 509-516.
35. Harris, R.J. (2008), "Improving tacit knowledge transfer within SMEs through e-collaboration," Journal of European Industrial Training, 33 , 3, pp. 215-231.
36. Kervenoael, R, Selcen, D, Aykac, O, Palmer, M. (2009), "Online social capital: understanding e-impulse buying in practice," Journal of Retailing and Consumer Services, 16 , 4, pp. 320-328.
37. Lai, J.-Y, Kan, C.-W, Ulhas, K.R. (2012), "Impacts of employee participation and trust on e-business readiness, benefits, and satisfaction," Information Systems and e-Business Management, 11 , 2, pp. 265-285.
38. Lai, J.-Y, Ong, C.-S. (2010), "Assessing and managing employees for embracing change: a multiple-item scale to measure employee readiness for e-business," Technovation, 30 , 1, pp. 76-85.
39. Lee, C, Lee, G, Lin, H.F. (2007), "The role of organisational capabilities in successful e-business implementation," Business Process Management Journal, 13 , 5, pp. 677-693.
40. Mainetti, L, Paiano, R, Bolchini, D, Pandurino, A. (2012), "Dialogue-based modeling of rich Internet applications: the Rich-IDM approach," International Journal of Web Information Systems, 8 , 2, pp. 157-180.
41. Maditinos, D, Chatzoudes, D , Sarigiannidis, L. (2014), "Factors affecting e-business successful implementation," International Journal of Commerce and Management, 24, 4, pp. 300-320.
42. Nelson, D.L, Quick, J.C. (1996), Organisational Behavior: The Essentials, West Publishing, St. Paul, MN.

هشتمین همایش بین المللی

مدیریت، حسابداری
اقتصاد و
علوم اجتماعی

43. Nkoro, E, Kelvin Uko, A. (2016), "Autoregressive Distributed Lag (ARDL) cointegration technique: application and interpretation," Journal of Statistical and Econometric Methods, 5, 4. pp. 63-91.

44. Onetti, A, Zucchella, A, Jones, M.V, McDougall-Covin, P.P. (2012), "Internationalization, innovation and entrepreneurship: business models for new technology-based firms," Journal of Management and Governance, 16 , 3, pp. 337-368.

45. Pastoriza, D, Arino, M.A, Ricart, J.E. (2008), "Ethical managerial behaviour as an antecedent of organisational social capital," Journal of Business Ethics, 78, 3, pp. 329-342.

46. Sauer, C, Willcocks, L. (2003), "Establishing the business of the future: the role of organisational architecture and information technologies," European Management Journal, 21 , 4, pp. 497-508.

47. Tseng, F.-M, Chiu, Y, Chen, J. (2007), "Measuring business performance in the high-tech industry: a case study of Taiwan's large-sized TFT-LCD panel companies," Omega, 37 , 3, pp. 686-697.

48. Tsai, M.-T, Li, E.Y, Lee, K.-W, Tung, W.-H. (2011), "Beyond ERP implementation: the moderating effect of knowledge management on business performance," Total Quality Management, 22 , 2, pp. 131-144.

49. Whittle, A. (2006), "The paradoxical repertoires of management consultancy," Journal of Organisational Change Management, 19 , 4, pp. 424-436.

50. Wiengarten, F, Humphreys, P, McKittrick, A, Fynes, B. (2012), "Investigating the impact of E-business applications on supply chain collaboration in the German automotive industry," International Journal of Operations & Production Management, 33, 1, pp. 25-48.

51. Yeh, C.-H, Lee, G.-G, Pai, J.-C. (2012), "How information system capability affects e-business information technology strategy implementation: an empirical study in Taiwan," Business Process Management Journal, 18 , 2, pp. 197-218.